მეგობრის ხსოვნას:
თამაზ გოგოლაძე – ადამიანი და მეცნიერი

ირაკლი ფაღავა
კავკასიის უნივერსიტეტი
გ. წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
mesefi@gmail.com

თამაზ (თაზო) გოგოლაძე გარდაიცვალა 2025 წლის 27 ივლისს, ნაშუაღამევს, 39 წლის ასაკში; ბორჯომის ხეობაში, მშობლიურ მხარეში, რომელიც გამორჩეულად უყვარდა და სადაც მომავალში დასახლებასაც ფიქრობდა. იქვე, ჩითახევის სასაფლაოზე დაკრძალეს.

თამაზი საქართველოს ისტორიის, კერძოდ, ქართული ეპიგრაფიკისა და დიპლომატიკის დარგში მოღვაწეობდა. მოიპოვა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხი. კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრისა და კავკასიის უნივერსიტეტის მეცნიერ-თანამშრომელი გახლდათ; ამავე სასწავლებელში რამდენიმე სალექციო კურსსაც კითხულობდა.

პროდუქტიულობით გამოირჩეოდა. 2009 წლიდან 2025 წლის პირველი ნახევრის ჩათვლით სამოცამდე ნაშრომის ავტორი ან თანაავტორია. მათი უმეტესობა სამეცნიეროა, მათ შორის არის ისეთი სქელტანიანი წიგნები, როგორიცაა თრიალეთისა და ქვემო ქართლის ლაპიდარული წარწერების კორპუსები. ეს ტომები ამ დარგით დაინტერესებულ პირთა სამაგიდო წიგნებად იქცა უკვე და ასეთად დარჩება კიდევაც.

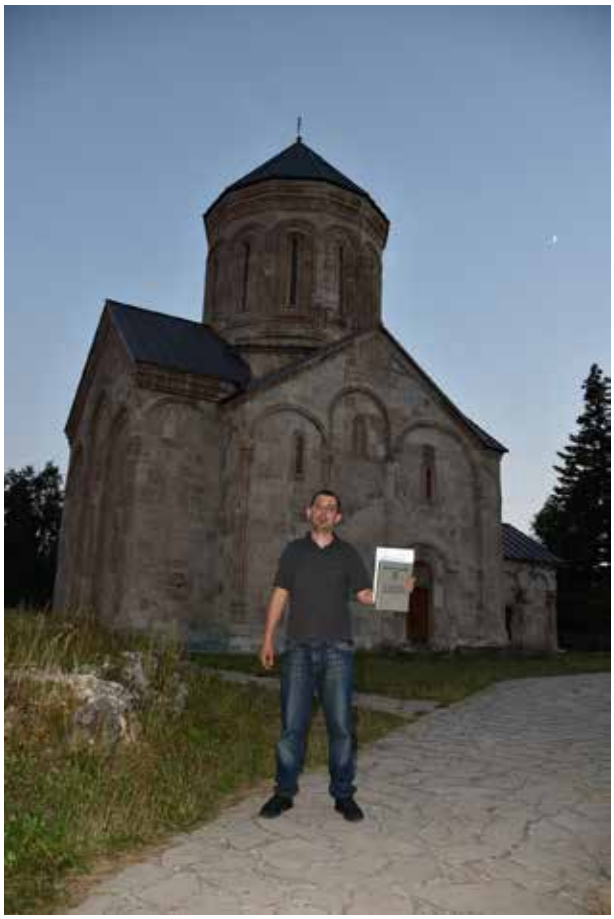

ძალიან მნიშვნელოვან ინფორმაციასა და მსჯელობას გვთავაზობს თამაზ გოგოლაძის სტატიებიც. ვცადე მისი სამეცნიერო მემკვიდრეობა შეძლებისდაგვარად სრულად წარმომედგინა – შევადგინე თამაზ გოგოლაძის შრომების ბიბლიოგრაფია, რომელსაც ქვემოთ გთავაზობთ. ამ სიაში წარმოდგენილი მრავალი ნაშრომი განსაკუთრებით იმით არის ღირებული, რომ სამეცნიერო მიმოქცევაში სრულიად ახალი, აქამდე უცნობი თუ გამოუქვეყნებელი თუ დაუფასებელი პირველწყარო შემოაქვს.

პროდუქტიულობას თაზოს სიბეჯითე და შრომისმოყვარეობა განაპირობებდა. მთელი დღე იჯდა თავის კაბინეტში ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში, პალეოგრაფიული პირებით გარშემორტყმული, და თავისთვის უჩუმრად მუშაობდა. შედეგად ბრწყინვალე შრომები იბადებოდა. მისი შრომისუნარიანობა, მით უფრო გასაკვირია, რომ მხედველობა არ უწყობდა ხელს: მაღალი ხარისხის მიოპია, ეგზოფთალმი, წარსულში ბადურის ლაზერული ფოტოკოაგულაცია.

თაზოს ძლიერ მხარეს, კაბინეტური მუშაობის პარალელურად, ველზე გასვლისა და საველე პირობებში მოქმედების უნარი და სიყვარული წარმოადგენდა. წარწერასთან მისაახლოებლად, მაღლა ასაძრომად, ტყე-ღრე კიბის თრევა ადვილი საქმე არ გახლავთ. ამან ძალიან საინტერესო აღმოჩენების გაკეთების შესაძლებლობა მისცა (ინდივიდუალურად თუ თანაავტორებთან ერთად).

ბედნიერი ვარ, რომ ბოლო ექვსიოდე თუ შვიდიოდე წელიწადი თაზოსთან – ურთიერთპატივისცემისა და სამეცნიერო თანამშრომლობის გარდა – ახლო მეგობრობაც მაკავშირებდა. სიყრმის მეგობრები, მოგეხსენებათ, ზოგჯერ იკარგებიან; იკარგებიან თუ არა, გზები მაინც იყრება. უკვე ასაკში შეძენილ მეგობართან კი მიმდინარე ინტერესები გაკავშირებს, მსგავსი მსოფლმხედველობა და ბოლოდროინდელი ერთად გამოვლილი.

თაზოსთანაც ასე იყო: ურთიერთპატივისცემა და კოლეგიალობა ერთმანეთის კონსულტირებაში გადაიზარდა; კონსულტირება – მეგობრობაში; მეგობრობა კი სამეცნიერო თანამშრომლობაში; იმან კი კიდევ უფრო დაგვაახლოვა.

თაზო წავიდა; მაგრამ ჩვენი მეგობრობის მოგონება ბოლომდე გამყვება. ძალიან ბევრი რამ გვაკავშირებდა; ეს წერილი ყველაფერს ვერ დაიტევს. თუმცა, მაინც ვეცდები თაზოს პორტრეტის ზოგი შტრიხის წარმოჩენას. ის მანუგეშებს, რომ შესაძლებლობა მეძლევა მხოლოდ მის სამეცნიერო ინტერესებზე კი არ ვიმსჯელო, არამედ, მისი შინაგანი სამყაროც წარმოვადგინო – ყოველ შემთხვევაში, თამაზ გოგოლაძის პიროვნების ის წახნაგები, რომელნიც ჩემთან ურთიერთობაში გამოუვლენია; ცხოვრების რამდენიმე საზიარო ეპიზოდი მინდა მოვიგონო.

რატომ ვაკეთებ ამას? თუ არ დავწერ და არ გამოვაქვეყნებ, ალბათ, დაიკარგება; და არ მინდა, მცირედიც კი დაიკარგოს; ჩემი უდროოდ წასული მეგობარი ამას არ იმსახურებს. უფრო მეტიც, თაზოს პიროვნება, თაზოს ცხოვრების გზა – არა მარტო მისი პირადი ისტორიაა; მეცნიერების, ისტორიოგრაფიის ისტორიაცაა. ისტორიას კი თაზო მთელი თავისი პროფესიული ცხოვრების განმავლობაში პირნათლად და უღალატოდ ემსახურებოდა. მის პირად, ამქვეყნიერ ისტორიას წერტილი დაესვა, მაგრამ მისი ცხოვრების გზა გამოსაკვლევია; წინამდებარე წერილიც საამისოდ ერთგვარ პირველწყაროს წარმოადგენს.

თამაზ გოგოლაძე პირველად 2018 წლის 18 სექტემბერს, დევი ბერძენიშვილის 85 წლისთავისადმი მიძღვნილ, მგონი, – მის მიერვე ორგანიზებულ კონფერენციაზე გავიცანი; ისიც, უფრო შორიდან. თავიდანვე ყურადღება ზრდილობიანობით მიიპყრო - უფროსი თაობის მეცნიერებისადმი განსაკუთრებული მოწიწებით იყო გამსჭვალული.

აქვე გავიხსენებ: მოგვიანებით, კოვიდის პანდემიამ ორივესთვის ძალიან ძვირფასი და მნიშვნელოვანი პიროვნება, გოჩა ჯაფარიძე, იმსხვერპლა. დაწესებული შეზღუდვების გამო ვერცერთმა მოვახერხეთ ბოლო გზაზე გაგვეცილებინა ჩვენთვის ძვირფასი ადამიანი. როგორც კი სიტუაცია შეიცვალა, ორნი წავედით საყვარელი უფროსი კოლეგისა

და მასწავლებლის საფლავზე, და იქ მის ხსოვნას პატივი მივაგეთ.

თაზოს განა არ ესმოდა, რომ სამამულო მეცნიერება, როგორც დარგი, რეფორმირებას საჭიროებს; მაგრამ, ბოღმიანი არ იყო და დამსახურებულ ადამიანებს დამსახურებას არ უკარგავდა. საზოგადოდ, თუ ვინმე აწყენინებდა, ცდილობდა დაევიწყებინა, ხოლო სიკეთე მუდამ ახსოვდა.

უკიდურესად პატივცემულ, თბილ და ტრადიციულ ოჯახს წარმოადგენდა, რომელიც აკადემიას არ მიეკუთვნებოდა. ნათესაობა მისთვის ძალიან ბევრს ნიშნავდა: ახლო ადამიანებს ხშირად ახსენებდა – მშობლებს, დას, განსაკუთრებით ხშირად ბებოს (რას ვიფიქრებდი, რომ პირველად სასაფლაოზე ვნახავდი, შვილიშვილის გარდაცვალებაზე რომ გოდებდა). შეძლებისდაგვარად ზრუნავდა მათზე.

ამასთანავე, ჩვენმა მეგობარმა სხვა, საკუთარი, მეცნიერის გზა აარჩია, რომლისთვის, საწყის წლებში გაჭირვების მიუხედავად, არც არასდროს უღალატია. მეცნიერებაზე შეყვარებული იყო. რამდენჯერ ყოფილა, ღამის პირველ და ორ საათზე ერთმანეთთან გადაგვირეკავს, საქართველოს ისტორიისა თუ ეპიგრაფიკის ამა თუ იმ საკითხზე რომ გვესაუბრა. ან, რამდენჯერ მინახავს, მყიფე და მოყანყალე, სახელდახელოდ აწყობილ კონსტრუქციაზე აბობღებული თაზო ლაპიდარული წარწერის გადაღებისათვის სიცოცხლეს საფრთხეში როგორ იგდებდა.

მეცნიერების გზაზე თაზოს კეთილმოსურნეთა ხელშეწყობაც უსარგებლოა, მაგრამ, როგორც მეცნიერი, თავისი თავი მაინც მეტწილად თვითონვე შექმნა. გზის დამოუკიდებლად გაკაფვა ახალგაზრდასათვის ადვილი სულაც არ იყო; ამ გზაზე სვლამ თაზო გამობრძმედა. ერთი მხრივ, თავისი (არსებითი) მიღწევები ეამაყებოდა და საჭიროდ თვლიდა კიდევაც ისინი გაეზიარებინა-გაესაჯაროვებინა (მათ შორის, ტელევიზიის დახმარებითაც); მეორე მხრივ კი, ჩვეულ ზრდილობას, მორიდებულობასა და ადამიანურობასაც არ კარგავდა.

თუ როგორი ადამიანი იყო თაზო გოგოლაძე, მეტყველებს წინამდებარე გამოცემის ფურცლებზე გამოქვეყნებული ჩვენი ერთობლივი სტატია *თრიალეთის უცნობ ერისთავთ ერისთავზე, ვაჩე ბაღვაშზე.* სამეცნიერო კვლევასა და მისი შედეგების გაფორმებაში თანამშრომელ-თანაავტორთა როლები, ბუნებრივია, სხვადასხვანაირად ნაწილდება ხოლმე. ამ შემთხვევაში კვლევის შედეგები ქაღალდზე ჩემი გადატანილია, მასალა კი – სანახევროდ თაზოს მოწოდებული, და მასთან ერთად გაანალიზებული. დიდი დრო და ძალისხმევა დამჭირდა, დამერწმუნებინა, რომ ნაშრომში მის მიერ შეტანილი წვლილი სავსებით ამართლებდა თანაავტორის სტატუსს.

საზოგადოდ, თაზომ, თავისი, როგორც მეცნიერის (და ადამიანის) ფასი კარგად იცოდა, და თავისი ღირსების დაკნინებას არ ეპუებოდა. შინაგანად ძლიერი, მტკიცე ადამიანი იყო. შესაძლოა, სიყვარულით მოვიგონებთ, ფხუკიანიც.

მისი და ჩემი ურთიერთობის ერთი ეპიზოდი მახსენდება: ცნობილ აკადემიურ დაწესებულებაში სამეცნიერო კონფერენციას დავესწარით. ჩვენმა სესიამ ცოტა ადრე დაასრულა მუშაობა. სასადილო შესვენებამდე ჯერ კიდევ საკმაოდ დიდი დრო რჩებოდა. ისეთი პირი უჩანდა, სადილი („ლანჩს“ რომ ეძახიან) მდიდრულ-გემრიელი იქნებოდა, მაგრამ მოგვიანებით თუ გაშლიდნენ. კონფერენციის მოშიებულმა მონაწილეებმა ეგ არ შეიმჩნიეს, და მეტწილად მიმოიფანტნენ, ოღონდ, „სტრატეგიულად“ მნიშვნელოვან ლოკაციას დიდად არ დაშორებულან. თაზომ იუკადრისა, ლოდინი თავისთვის დამამცირებლად ჩათვალა და სასადილოდ ახლომდებარე რესტორანში დამპატიჟა მიუხედავად იმისა, რომ ქართველოლოგიური კვლევების ცენტრში ანუ საქართველოში მოღვაწე აქტიური მეცნიერი ქართველოლოგი, სამწუხაროდ, შემოსავლით განებივრებული, იმხანად მაინც, სულაც არ იყო.

ადამიანებთან ურთიერთობა ძალიან სიამოვნებდა. კაბინეტის მარტოობასა და სიჩუმეში გატარებული სრული სამუშაო დღის შემდეგ, ენატრებოდა კიდევაც. ცოლ-შვილზე შეყვარებული კაცი - თაზოს მეუღლე და ორი შესანიშნავი ბავშვი დარჩა – მეგობრობისა და მეგობრებისთვის დროს ყოველთვის პოულობდა.

სხვანაირად არც შეეძლო. ქართული სუფრის მოტრფიალე გახლდათ (ოღონდ, ღვინოს ლუდს ამჯობინებდა ხოლმე); თუმცა, მთავარი მისთვის მაინც უბრალოდ მეგობრებთან ერთად ყოფნა იყო. გვიან საღამოს სამსახურს რომ დაასრულებდა, ცხვრის ქაბაბის საჭმელადაც გავსულვართ, ნაყინისაც, და ხანაც უბრალოდ ქუჩაში გაგვისეირნია, გვიმუსაიფია. რამდენიმეჯერ ლისის ტბაზე და გადაღმა დავპატიჟე, ველოსიპედით ვიარეთ; გონებრივი შრომის ადამიანს, მეგობრებთან ერთად სუფთა ჰაერზე ფიზიკური დატვირთვა, სიჩქარისა და სივრცის გაპობის შეგრძნება მოსწონდა (ერთხელ ისიც აღნიშნა, სამტრედიაში გატარებულ ახალგაზრდობას მაგონებსო).

როგორი დაუღალავიც სამეცნიერო შრომაში იყო, ისეთივე დაუზარელი - მეგობრის დახმარებაში. თაზოს თხოვნა არ ესაჭიროებოდა, გვერდში ამოდგომას თავად გთავაზობდა. მრავალჯერ მისარგებლია მისი შემწეობით. ჟამთა სიავის მიუხედავად არ იყო ორგული კაცი.

***

ზემოთ წარმოდგენილი მოკლე ტექსტი გადავიკითხე. ცოტა აბდაუბდად ნაწერი მომეჩვენა. მომიტევეთ, თაზოს გარდაცვალებიდან ზუსტად მეათე დღეს აწყობილი სტრიქონებია, დასაფლავებიდან მეექვსე დღეს. ჯერაც გაბრუებული ვარ. რანაირად? თაზო იყო, და აღარ არის. რანაირად?

თამაზ, თაზო გოგოლაძე წავიდა. ქართველოლოგიამ დიდი მეცნიერი დაკარგა; მე – მეგობარი.

IN MEMORY OF A FRIEND: TAMAZ GOGOLADZE – A SCHOLAR AND A PERSON

Irakli Paghava
Caucasus University
G.Tsereteli Institute of Oriental Studies
Ilia State university
mesefi@gmail.com

This article is a personal and scholarly tribute to late Tamaz (Tazo) Gogoladze (1986–2025), a distinguished Georgian historian specializing in epigraphy and diplomatics. Gogoladze, who passed away prematurely at the age of 39, earned his doctorate and worked at the Korneli Kekelidze National Centre of Manuscripts and at Caucasus University, where he taught several courses.

Remarkable for his productivity, he authored or co-authored nearly sixty works between 2009 and mid-2025, including major corpora of lapidary inscriptions from Trialeti and Kvemo Kartli, which have become indispensable reference volumes in the field. Many of his studies introduced new and previously unpublished primary sources into scholarly circulation. His dedication and perseverance were especially notable given his health challenges, and his commitment extended beyond the archives to demanding fieldwork, where he made significant discoveries.

Apart for his scholarly achievements, Gogoladze is remembered for his collegiality, generosity, and friendship. The author highlights personal memories that illustrate Gogoladze's character—his diligence, modesty, intellectual independence, and devotion to both his family and his friends.

Tamaz Gogoladze's untimely death is a profound loss to Georgian scholarship, particularly in the study of epigraphy and historical sources, and to those who were fortunate to know him personally.

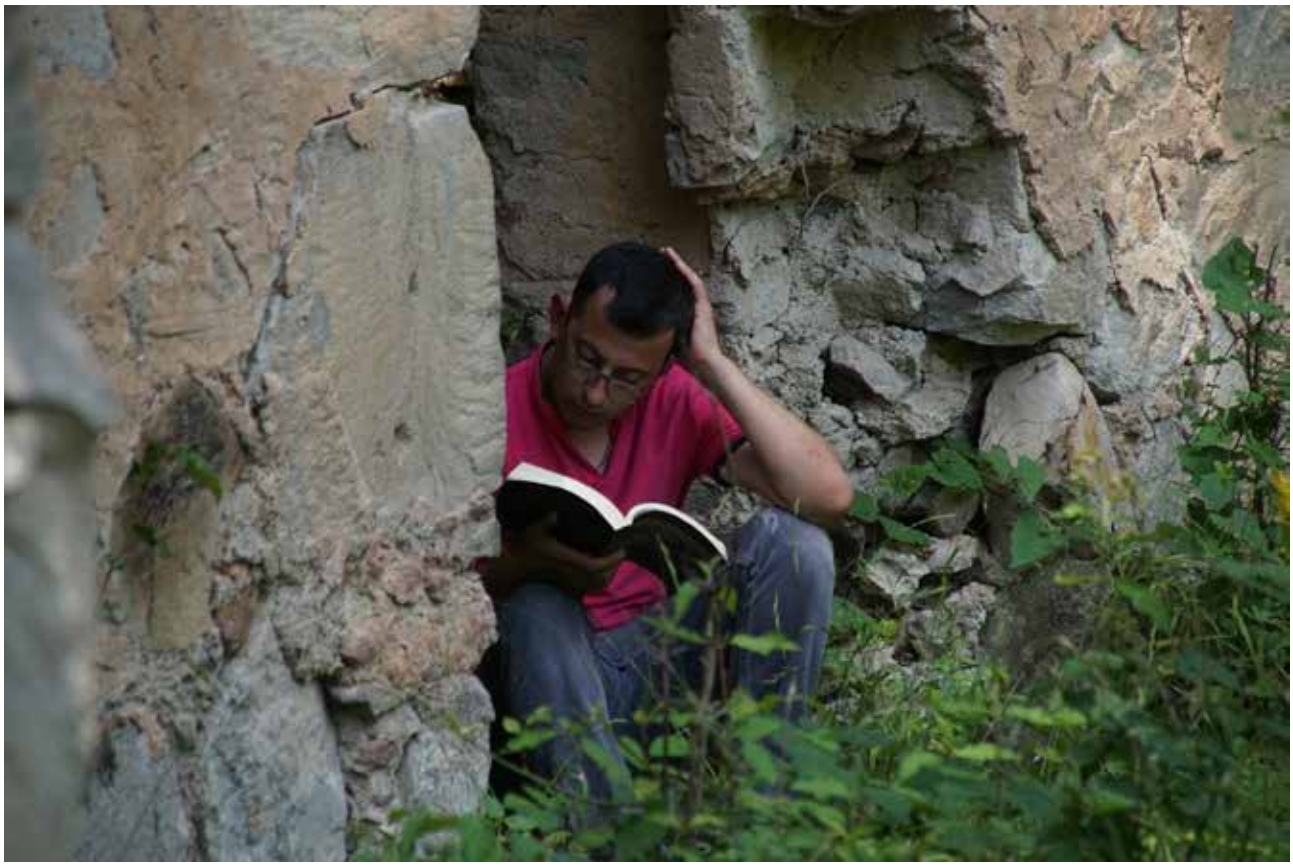

თამაზ გოგოლაძის სამეცნიერო შრომები

ირაკლი ფაღავა
კავკასიის უნივერსიტეტი
გ. წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
mesefi@gmail.com

მკითხველს წარმოვუდგენთ ჩვენგან ნაადრევად წასული მეცნიერის – ისტორიის დოქტორის პუბლიკაციების შეძლებისდაგვარად სრულ ჩამონათვალს. ნაშრომთა უმრავლესობა სამეცნიეროა; მხოლოდ რამდენიმეა სამეცნიერო–პოპულარული.

ბიბლიოგრაფიაში შეტანილია როგორც თამაზ გოგოლაძის გამოკვლევები (ზოგჯერ თანაავტორობით დაწერილი), ასევე ის კრებულებიც, რომელთა რედაქტორი თუ სარედაქციო კოლეგიის წევრიც გახლდათ.

ყველა ნაშრომი ინდივიდუალურად გვაქვს აღრიცხული; საქართველოს ეროვნული საპარლამენტო ბიბლიოთეკის ელექტრონული კატალოგის მონაცემები გადავამოწმეთ ბეჭდურ გამოცემებთან შედარების გზით. რამდენიმე შემთხვევაში შევასწორეთ პაგინაციის მონაცემები. ერთ შემთხვევაში არსებითი აცდენა აღმოვაჩინეთ: საპარლამენტო ბიბლიოთეკის კატალოგში მითითებულია, რომ 2018 წლის 20-22 სექტემბერს ჩატარებული საერთაშორისო კონფერენციის „არქივთმცოდნეობა, წყაროთმცოდნეობა – ტენდენციები და გამოწვევები“ მასალებში (გამოიცა 2019 წელს) დაიბეჭდა თამაზ გოგოლაძის სტატია სახელწოდებით „დღემდე უცნობი სვერელთა ფეოდალური სახლი ქვემო ქართლის ეპიგრაფიკული მასალების მიხედვით“. ასევეა კრებულის სარჩევშიც. სინამდვი-

ლეში კი, – კრებულის შიგნით თამაზ გოგოლაძის სულ სხვა სტატიაა გამოქვეყნებული (იხ. ჩვენი სიის #29; შეად. ჩვენი სიის N33-ს).“ კატალოგის შეცდომის შესახებ ეცნობა ბიბლიოთეკის თანამშრომელს.

ინფორმაცია თამაზ გოგოლაძის რომელიმე ჩვენთვის უცნობი ნაშრომის შესახებ მიღებული იქნება დიდი მადლიერებით.

2009

1. ქართლის დედოფლის სახლთუხუცესის ქაიხოსრო ბარათაშვილ-აბაშიშვილის (XVII ს-ის I ნახ.) სიკვდილით დასჯის თარიღისათვის. *ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის შრომები*, IX, 111-116.

2011

2. კიდევ ერთხელ ნოდარ ციციშვილის გამოსვლისა და ქართლის ფეოდალთა შეთქმულების შესახებ. *ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის შრომები* X-XI (2010/2011), 108-141.
3. ავთანდილ ბარათაშვილ-აბაშიშვილის ფეოდალური ოჯახი და 1648-1653 წწ. შეწირულების აქტი აბელ ბარათაშვილის და მისი ძმებისა პირღებულის ღმრთისმშობელისადმი“. *თსუ, საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტი შრომები*, III, 165-208.
4. ლიკანის ღვთისმშობლის ეკლესიის სამრეკლოს სამშენებლო წარწერაში მოხსენიებული “მეფეთა მეფის ასულის თამარის” იდენტიფიკაციისათვის. *ქართველოლოგია*, იანვარი-თებერვალი, 1, 80-93 (თანაავტორი თამარ სრესელი).
5. იოჰან ჰაინრიხ ცედლერის ენციკლოპედიის ცნობები საქართველოს შესახებ (XVIII საუკუნის პირველი ნახევარი). *ქართული დიპლომატია*, 14. მთავარი რედაქტორი როინ მეტრეველი. თბილისი, 535-569 (თანაავტორი გოჩა საითიძე).
6. მასალები ქაიხოსრო აბაშიშვილ-ავთანდილიშვილის ფეოდალური ოჯახის შესახებ ქართველოლოგია, ნოემბერი-დეკემბერი, 4, 80-101.

2012

7. აბაშ ბარათაშვილ-აბაშიშვილის ფეოდალური სახლის ისტორიიდან. *ქართველოლოგიური კვლევები: ძირითადი ტენდენციები და თანამედროვე პრობლემები.* ახალგაზრდა მკვლევართა ეროვნული ინტერდისციპლინური სამეცნიერო კონფერენცია, 26-27 აპრილი, 2012, თბილისი, თეზისები. სარედაქციო ჯგუფი: მარიამ ჩხარტიშვილი, მანუჩარ გუნცაძე და სხვ. თბილისი: უნივერსალი, 24-25.
8. *აბაშიშვილთა ფეოდალური სახლის ისტორია XVI-XVIII საუკუნეებში*. დისერტაცია ისტორიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად (სამეცნიერო ხელმძღვანელი გოჩა საითიძე). საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, თბილისი.
9. *აბაშიშვილთა ფეოდალური სახლის ისტორია XVI-XVIII საუკუნეებში*. ისტორიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი სადისერტაციო მაცნე (სამეცნიერო ხელმძღვანელი გოჩა საითიძე). საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლა (ფაკულტეტი). საქართველოს ისტორიის მიმართულება. თბილისი.

2014

10. 1180-1210 წლების უცნობი სააღმშენებლო წარწერა სურამის გვერდისუბნის ღმრთაების ეკლესიიდან ქართლის ერისთავების ბეგა I და რატი II სურამელების მოხსენიებით". *საისტორიო კრებული*, 4 (2014): 273-322 (თანაავტორი თემო ჯოჯუა).
11. *ბორჯომის ხეობის ისტორიული და ხუროთმოძღვრული ძეგლები* (გზამკვლევი). თბილისი, უნივერსალი.
12. *ქართული ისტორიული დოკუმენტები / Georgian historical documents.* სარედაქციო-საგამომცემლო ჯგუფი: ირმა ბერიძე, თამაზ გოგოლაძე, ბუბა კუდავა და სხვ.; თარგმანი ლადო მირიანაშვილისა. თბილისი: ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.
13. მასალები პირღებულის მონასტრისა და მისი წინამძღვრების შესახებ. *ქართული წყაროთმცოდნეობა*, XV-XVI (2013/2014), 29-39.
14. *ექვთიმე თაყაიშვილი და ქართული დიპლომატიკა. დიდი ექვთიმე*. მთავარი რედაქტორი როინ მეტრეველი. თბილისი: არტანუჯი, 279-300.

2016

15. X-XI საუკუნეების უცნობი წარწერა მოხისის სამების ეკლესიიდან. *ისტორიანი*, 5 (65), 60–67 (თანაავტორი ირაკლი გელაშვილი).
16. ორი ქვაზედ დაწერილი გუჯარი და მისი მნიშვნელობა XVIII საუკუნის დასაწყისის კახეთის სამეფოს ისტორიისათვის. *ქართული წყაროთმცოდნეობა*, XVII-XVIII (2015/2016), 34-41.
17 „ორი ქვაზედ დაწერილი გუჯარი" და მისი მნიშვნელობა XVIII საუკუნის დასაწყისის კახეთის სამეფოს ისტორიისათვის. *ახალგაზრდა ისტორიკოსთა შრომები*, 3, 45-58. (თანაავტორინინო ხარშილაძე).

2017

18. X-XI საუკუნეების უცნობი წარწერა მოხისის სამების ეკლესიიდან. *მრავალთავი*, 25 (2017): 180-187 (თანაავტორი ირაკლი გელაშვილი).
19. გუდარეხის მონასტრის სამრეკლოს 1278 წლის სააღმშენებლო წარწერის დაზუსტებისათვის. *საისტორიო კრებული*, 6, 148-163 (თანაავტორი ირაკლი გელაშვილი).
20. ფოთოლეთის ეკლესიის ნაკაწრი წარწერები და მათი ისტორიულ-წყაროთმცოდნეობითი ანალიზი. *ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის შრომები*, XIV-XV (2016/2017): 253-265 (თანაავტორები ირაკლი გელაშვილი, ნინო ხარშილაძე).
21. მასალები ქაიხოსრო ბარათაშვილ-აბაშიშვილის ფეოდალური ოჯახის ისტორიისათვის. *ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის შრომები*, XIV-XV (2016/2017), 83-120.

2018

22. An Inscription in Asomtavruli Script on the Akhaldaba Church, 12th-13th cc.". *საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე*, ტ. 12, N2 , 197-202.

2019

23. XVII-XVIII საუკუნეების ქართულ-სპარსული ურთიერთობების ისტორიიდან (ქართული ეპიგრაფიკული მასალების მიხედვით). *საისტორიო კრებული*, 7, 149-163.
24. XVII-XVIII საუკუნეების ქართველი ვაჭრები სეფიანთა ირანში (ისპაჰანის სომხურ ნერსესის, მინასისა და სარქისის ეკლესიებში დაცული ქართული და ქართულ-სომხური საფლავის ქვების წარწერების მიხედვით). *ეკონომიკა და ბიზნესი,* ტომი XI, N4, 205-214.

25. დოკუმენტური წყაროები (სიგელები, ეპიგრაფიკული ძეგლები, ხელნაწერთა კოლოფონები) XVII საუკუნის I ნახევრის ქართლისა და კახეთის მეფეების (გიორგი X, ლუარსაბ II, ბაგრატ VII, სვიმონ II, თეიმურაზ I) შესახებ (წყაროების პუბლიკაცია და გამოკვლევა). I. ავტორები: ქართველიშვილი თეა (პროექტის სამეცნიერო ხელმძღვანელი); ბაინდურაშვილი ხათუნა, გელაშვილი ირაკლი, გოგოლაძე თამაზი, შაორშაძე მაია, ჯოჯუა თემო; რედაქტორი მზია სურგულაძე. თბილისი: ნათლისმცემელი.
26. *თორის ხეობის ეპიგრაფიკული კორპუსი, როგორც საისტორიო წყარო*. თბილისი
27. ჩითახევის ეკლესიის („მწვანე მონასტრის“) უცნობი მაცხოვრის ხატის 1684 წლის ასომთავრული წარწერა ლევან ბატონიშვილისა და მისი მეუღლის, თინათინის მოხსენიებით“. *წმ. გრიგოლ ფერაძის I საერთაშორისო კონფერენცია „საქართველო და ქრისტიანული ცივილიზაცია“*, მიძღვნილი წმინდანის დაბადების 120 წლისთავისადმი, თბილისი-ბაკურციხე, 2019 წლის 11-13 სექტემბერი. მოხსენებათა თეზისები, 15-16.
28. XVII-XVIII საუკუნეების ქართველი ვაჭრები სეფიანთა ირანში (ისპაჰანის სომხურ ეკლესიებში დაცული ქართული და ქართულ-სომხური საფლავის ქვების წარწერების მიხედვით, 15-16. 17th-18th Centuries Georgian Merchants in Safavid Iran (According to the Inscription on Georgian and Georgian-Armenian Tombstones Preserved at Armenian Churches in Isfahan“, *საერთაშორისო კონფერენცია „აღმოსავლეთი და დასავლეთი: ლინგვისტური, კულტურული, ისტორიული ურთიერთობები“ / International conference „East and West: Linguistic, Cultural, Historical Interactions“.* კონფერენცია ეძღვნება აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძის დაბადების 90-ე წლისთავს. [პროგრამა და თეზისები], 2019 წლის 12-15 დეკემბერი (რედაქტორი: გიორგი სანიკიძე). თბილისი, 50-52.
29. XII-XIII საუკუნეების ახალდაბის ეკლესიის მოდელის ასომთავრული წარწერა ერისთავთ-ერისთავ გამრეკელის მეუღლის, დიოფალთ დიოფალ ვანენისა და მისი ვაჟის მოხსენიებით. *საერთაშორისო კონფერენცია არქივთმცოდნეობა, წყაროთმცოდნეობა - ტენდენციები და გამოწვევები*, 20-22 სექტემბერი, 2018 წელი (სარედაქციო ჯგუფი: თეონა იაშვილი და სხვ.). თბილისი, 41-50.

2020

30. *ექვთიმე თაყაიშვილი და ქართული დიპლომატიკა. დიდი ექვთიმე*. მთავარი რედაქტორი როინ მეტრეველი. თბილისი: არტანუჯი, 279-300 (მეორე გამოცემა).
31. ჩითახევის ეკლესიის (]მწვანე მონასტერი’) უცნობი ხატის 1684 წლის ასომთავრული წარწერა ლევან ბატონიშვილისა და მისი მეუღლის, თინათინის მოხსენიებით / The Asomtavruli Inscription Mentioning Prince Levan and His Wife Tinatin on the Unknown Icon of 1684 in Chitakhevi Church (“Green Monastery”)“. *Scientia*, 1, 214-250.
32. 1189-1207 წლების ლიპარიტისუბნის სააღმშენებლო წარწერა ერთიანი საქართველოს მეფეების, თამარისა და მისი მეუღლის, დავითის მოხსენიებით, *ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია*, IV, 271-283.

2021

33. სკერელი - ბაღვაშთა ფეოდალური სახლის კიდევ ერთი განშტოება?! (ქვემო ქართლის ეპიგრაფიკული მასალის მიხედვით). *ბაღვაში. სამეცნიერო კრებული,* რედაქტორები: ზაზა აბაშიძე, ყარამან ფაღავა. თბილისი: კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, 130-140.
34. X-XI საუკუნეების დღემდე უცნობი ქვაჯვარას წარწერა კალონაპეტრისძისა და მიქაელ მჭედლის მოხსენიებით ქალაქ ყარსიდან (ისტორიული კარიდან) / An Unknown 10th-11th Century Stone Cross Inscription about Kalonapetrisde and Mikael the Blacksmith from the City of Kars (Historical Kar). *Scientia*, 2, 348-367.

35. დღემდე უცნობი წარწერა ნიქოზში. XV საუკუნის I ნახევრის დანიელ ნიქოზელის საავედრებელი წარწერა ნიქოზის ღმრთაების ეკლესიიდან. *ისტორიანი*, ივლისი-სექტემბერი, 3 (120) , 6-8 (თანაავტორი: ირაკლი გელაშვილი).
36. დოკუმენტური წყაროები (სიგელები, ეპიგრაფიკული ძეგლები, ხელნაწერთა კოლოფონები) XVII საუკუნის I ნახევრის ქართლისა და კახეთის მეფეების (როსტომი) შესახებ (წყაროების პუბლიკაცია და გამოკვლევა). II. ავტორები: თეა ქართველიშვილი (პროექტის სამეცნიერო ხელმძღვანელი); ხათუნა ბაინდურაშვილი, ირაკლი გელაშვილი, თამაზ გოგოლაძე, მაია შაორშაძე, თემო ჯოჯუა; რედაქტორი მზია სურგულაძე. თბილისი: სამშობლო.
37. მასალები ღოდომისძეთა ფეოდალური სახლის შესახებ. *საისტორიო კრებული*, 8, 282-307.
38. ახალი ეპიგრაფიკული მასალები ქვემო ქართლის სათავადოების ისტორიისათვის (XVII-XVIII საუკუნეები). *ენრიკო გაბიძაშვილი 90*. რედაქტორი ნინო მელიქიშვილი. თბილისი: კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, 88-115.
39. მასალები სურამის გვერდისუბნის ღმრთეების ეკლესიის ისტორიისათვის. *ქრისტიანულ-არქეოლოგიური ძიებანი*, 14, 556-576 (თანაავტორი დარეჯან გველესიანი).
40. ერკეთის მთავარანგელოზთა ეკლესიის დღემდე უცნობი კანკელის ფრაგმენტი ვარდან მეჭურჭლეთუხუცესის მოხსენიებით. *ქრისტიანულ-არქეოლოგიური ძიებანი*, 14, 577-579 (თანაავტორი ირაკლი გელაშვილი).

2022

41. ახალი მასალები წმიდა იოვანე მანგლელ (სააკაძის) კულტურულ-სააღმშენებლო საქმიანობის შესახებ / New Materials On The Cultural And Construction Activities of Saint Iovane of Manglisi (Saakadze). *Scientia*, 3 (2022): 502-522. (თანაავტორი დარეჯან გველესიანი).
42. 1679 წლის დღემდე უცნობი სააღმშენებლო წარწერა სოფელ ცხრუკვეთის წმიდა მარინეს ეკლესიიდან და მისი მნიშვნელობა აბაშიძეთა ფეოდალური სახლისათვის. *ქართული წყაროთმცოდნეობა*, XXIV, 25-37 (თანაავტორები ირაკლი გელაშვილი, დარეჯან გველესიანი).
43. *ქვემო ქართლის ეპიგრაფიკული კორპუსი (თეთრიწყარო, მარნეული, ბოლნისი)*. წარწერების ტექსტები გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და საძიებლები დაურთო თამაზ გოგოლაძემ. თბილისი, არტანუჯი.

2023

44. *ქვემო ქართლის ეპიგრაფიკული კორპუსი (თეთრიწყარო, მარნეული, ბოლნისი)*. წარწერების ტექსტები გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და საძიებლები დაურთო თამაზ გოგოლაძემ, თბილისი, 2023 (მეორე, შევსებული გამოცემა).
45. ახალი მასალები ჩორჩანელთა და ხურციძეთა ფეოდალური სახლების შესახებ (უდეს ეკლესიის ქართული ლაპიდარული წარწერები; იერუსალიმისა და სინას მთის წმინდა ეკატერინეს სახელობის ეკლესიის სააღაპე სინოდიკონები) / New materials about Chorchaneli and Khurtsidze Feudal Families (Georgian Lapidary Inscriptions of Ude Church; Agape Synodikons of Jerusalem and Saint Catherine's Monasteries, *Scientia*, 4, 267-286.
46. ბასილი მემღვიმისა და მისი ძმის, ბეშქენის სააღმშენებლო წარწერა ბჭითების ეკლესიიდან (წარწერის ტექსტის დაზუსტება; ისტორიულ-წყაროთმცოდნეობითი ანალიზი). *ქრონოსი*, 4, 23-36.

47. *თრიალეთის წარწერების კორპუსი (წალკა, დმანისი, თეთრიწყარო).* შეადგინა და გამოსაცემად მოამზადა თამაზ გოგოლაძემ. თბილისი: სამშობლო.
48. მასალები ქართლის ფეოდალის, ვახტანგ (ორბელ) ორბელიშვილის ცხოვრება-მოღვაწეობის უცნობი ასპექტების შესახებ. *ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია*, X, 470-480.
49. ჩორჩანელთა ფეოდალური სახლის ახალი ეპიგრაფიკული ძეგლები (უდეს ღმრთისმშობლის მიძინებისა და წმიდა ნინოს ეკლესიის წარწერები) / New Epigraphic Monuments of the Feudal House of Chorchaneli (the Inscriptions on the Church of St. Nino. 21-28. *Scientia. მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია გამოწვევები და ტენდენციები ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში*, 24-25 ნოემბერი, 2022. პროგრამა და მოხსენებები. საორგანიზაციო კომიტეტის ხელმძღვანელი და რედაქტორი მანუჩარ გუნცაძე. თბილისი: კორნელი კეკელიძის სახ. საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი .
50. XVI ს-ის მიწურულისა - 1612 წლების იოვანე ავალიშვილის სააღმშენებლო წარწერა ქვათახევის ღმრთისმშობლის ეკლესიიდან“. 124-125. *Scientia*. მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია გამოწვევები და ტენდენციები ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში, 24-25 ნოემბერი, 2022. პროგრამა და მოხსენებები. საორგანიზაციო კომიტეტის ხელმძღვანელი და რედაქტორი მანუჩარ გუნცაძე. თბილისი: კორნელი კეკელიძის სახ. საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.
51. ერთი საინტერესო მინაწერი კლარჯული სვინაქსრის (A-97) აშიებიდან და მისი მნიშვნელობა ფანჩულიძეთა საგვარეულოს შესახებ / “One Interesting Inscription from the Edge of Klarjian Svinaksr (A-97) and its Meaning for the Lineage of the Panchulidze Family“. *Scientia. მესამე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია გამოწვევები და ტენდენციები ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში*, 27-28 ნოემბერი, 2023. პროგრამა და მოხსენებები. საორგანიზაციო კომიტეტის ხელმძღვანელი და რედაქტორი მანუჩარ გუნცაძე. თბილისი: კორნელი კეკელიძის სახ. საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, 140-143. (თანაავტორი დარეჯან გველესიანი).

2024

52. კლდეისის ღმრთისმშობლის ეკლესიის უცნობი წარწერები“. / *ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია*, XI, 582-610.
53. [1179-1184 წწ.] სააღმშენებლო წარწერა-საბუთი ამირეჯიბ ქავთარ ქაჯიფაისძისა ფიტარეთის ღმრთისმშობლის ეკლესიიდან ერთიანი საქართველოს მეფეების -გიორგი III-სა და თამარის მოხსენიებით. *ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია*, XI , 571-581.
54. 1064-1073 წწ. ზაქარიას სააღმშენებლო წარწერა გოხნარის წმიდა გიორგის ეკლესიიდან ლიპარიტ IV ერისთავთ ერისთავისა და მისი შვილების – რატ ერისთავთ ერისთავისა და იოვანეს მოხსენიებით (წარწერის ტექსტის დაზუსტება; ისტორიულ-წყაროთმცოდნეობითი ანალიზი). *Scientia*. მეოთხე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია გამოწვევები და ტენდენციები ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში, 11-13 დეკემბერი, 2024. პროგრამა და მოხსენებები. საორგანიზაციო კომიტეტის ხელმძღვანელი და რედაქტორი მანუჩარ გუნცაძე. თბილისი: კორნელი კეკელიძის სახ. საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, 157-158.
55. ახალი ეპიგრაფიკული მასალები მაშავერას ხეობიდან. *Scientia. მეოთხე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია გამოწვევები და ტენდენციები ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში*, 11-13 დეკემბერი, 2024. პროგრამა და მოხსენებები. საორგანიზაციო კომიტეტის ხელმძღვანელი და რედაქტორი მანუჩარ გუნცაძე. თბილისი: კორნელი კეკელიძის სახ. საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, (თანაავტორი ჯიმშერ ჩხვიმიანი), 159.

56. 1064-1073 წწ. ზაქარიას სააღმშენებლო წარწერა გოხნარის წმიდა გიორგის ეკლესიიდან ლიპარიტ IV ერისთავთ ერისთავისა და მისი შვილების - რატ ერისთავთ ერისთავისა და იოვანეს მოხსენიებით (წარწერის ტექსტის დაზუსტება; ისტორიულ-წყაროთმცოდნეობითი ანალიზი). *Scientia*, 5.
57. წმ. გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში მოხსენიებული კვირიკეწმიდის ლოკალიზაციის გარკვევის საკითხი ჩითახევის ეკლესიის (მწვანე მონასტერი) ანტეფიქსის წარწერის მიხედვით. *ქართული წყაროთმცოდნეობა*, XXVI, 41-50.

2025

58. თრიალეთის უცნობი ერისთავთ ერისთავი ვაჩე ბაღვაში (საერისთავოს ტერიტორიაზე შექმნილი ლაპიდარული წარწერების ინტერპრეტაციისთვის). *ქართული წყაროთმცოდნეობა*, XXVII (თანაავტორი ირაკლი ფაღავა), 119-138.